

121. Vliv kolonií na populaci

DOPIS 121.

Uzbek témuž

Pravidelným účinkem kolonií jest, že zeslabují země, odkud pocházejí, aniž zalidňují země, do kterých jsou vysílány.

Lidé mají zůstat tam, kde jsou; jsou nemocí, které pocházejí z toho, že zaměníme dobrý vzduch špatným; jiné pocházejí právě z toho, že jej změníme.

Ve vzduchu jsou jako v rostlinách částičky každé půdy země. Působí na nás tak, že určují naši povahu. Když jsme přesazeni do jiné země, onemocníme. Protože tekutiny jsou uvyklé jisté tuhosti, pevné látky jistému uspořádání a obojí jistému stupni pohybu, nesnesou jiných a odolávají novému návyku.

Když je nějaká země pustá, je to příznak

336

nějaké vnitřní závady, která tkví v povaze půdy nebo podnebí. Proto také když se lidé vytrhnou ze šťastného podnebí a posílají do takové země, dosahujeme právě opaku toho, co jsme chtěli.

Římané to věděli ze zkušenosti; vyhošťovali všechny zločince na Sardinii a posílali tam Židy. Musili se utěšit za jejich ztrátu; věc, kterou jim velmi usnadňovalo opovržení, jež měli k těmto ubožákům.

Velký šáh Abbás, chtěje zbaviti Turky možnosti, aby udržovali na hranicích veliké armády, přesadil skoro všechny Armény mimo jejich zemi a poslal jich více než dvacet tisíc rodin do provincie gílánské, kde za velmi krátkou dobu skorem všichni vyhynuli.

Všecky pokusy přeložit obyvatelstvo do Cařihradu vždycky selhaly.

Úžasný počet černochů, o nichž jsme mluvili, nezaplnil Ameriku.

Palestina je od zkázy Židů za Hadriána bez obyvatelstva.

Je nutno uznat, že velké katastrofy jsou téměř

337

nenapravitelné, protože národ, který je postižen jistou závadou, zůstává v témž stavu; a jestliže se náhodou obrodí, je k tomu třeba věků.

Je třeba uznat, že stačí ve stavu mdloby nejnepatrnější z okolností, o nichž jsem mluvil, a národ se nejen neobrodí, nýbrž denně chradne a spěje k záhubě.

Účinky vyhnání Maurů ze Španělska se cítí ještě jako první den: nejenže se prázdnota po nich nevyplňuje, stává se každým dnem větší.

Od zpusťování Ameriky Španělé, kteří zaujali místo jejich bývalých obyvatelů, nemohli ji znovu zalidnit; naopak osudem, jež bych měl spíše nazvat božskou spravedlností, ničitelé hubí sami sebe a hynou každodenně.

Panovníci nemají tudíž pomýšlet na zalidnění velkých zemí koloniemi. Neříkám, že by se někdy nepotkali se zdarem: jsou podnebí tak šťastná, že se v nich druh množí vždycky: důkazem jsou ony ostrovy, jež zalidnili nemocní, které tam zanechalo několik korábů a kteří se tam ihned uzdravili.

338

Ale i kdyby se tyto kolonie zdařily, místo aby rozmnožily moc, jen by ji rozdělily, ledaže by byly jen velmi málo rozsáhlé, jako jsou kolonie vysílané, aby v zájmu obchodu obsadily některé místo.

Kartagiňané objevili jako Španělé Ameriku nebo aspoň velké ostrovy, na nichž provozovali neobyčejný obchod; ale když viděli, že počet jejich obyvatelstva klesá, tato moudrá republika zakázala svým poddaným tento obchod a tuto mořeplavbu.

Troufám si tvrdit: místo aby se Španělé posílali do Indie, měli by se převážet Indiáni a mesticové do Španělska; mělo by se této monarchii vrátit všechno její rozptýlené obyvatelstvo; a kdyby se zachovala toliko polovice těchto velkých kolonií, Španělsko by se stalo nejstrašnější mocností Evropy.

Říše lze srovnati se stromem, jehož příliš rozložitá větve odnímají kmeni všechnu mízu a jsou jen k tomu, aby stínily.

Nic není vhodnějšího, aby vyvedlo panovní-

339